

B

babkáv A kávécsereje termése. A kávébab hosszú idő óta teszi boldogabbá az embereket. Magyarországon a háború idején nehezen lehetett hozzájutni, ebben az időben elsősorban dunai hajójáratok pincérei csempészték az országba. A háborút követően elsőként „Az amerikai nép ajándéka” felirattal ellátott zsákokban jött pörköletlen kávé. Az ötvenes évektől a magyar boltokban igen kevés pörköletlen, majd pörkölt áru jelent meg, a minőséget jelzi, hogy a csomagok felirata BB, CCC volt. Az ötvenes évek végén jelentek meg a dél-amerikai fajták, így például az Amigo, később a Café do Brasil. A frissen pörkölt és őrölt kávé minősége semmihez nem hasonlítható, igaz, időigényesebb az elkészítése. A szemes kávé forgalma aztán rohamosan csökkent, elterjedt a vákuumos formában csomagolt őrölt áru, ma elvétve kapható szemes kávé, csak a ma is otthon pörkölők keresik és vásárolják.

badge (ejtsd: bedzs) Kitűző, amely az 1960-as években jött divatba. Akkor a badge-nek politikai jelentősége volt, hiszen feliratai a háborúval szemben a szeretkezést, a vietnami háború elleni fellépést sürgették, de voltak környezetvédelmi és maoista szövegűek is. Ifjúsági találkozókön cseereszköznek számítottak. Az 1968-as diáklázadás idején volt a fénykora, de máig léteznek, iparág foglalkozik készítésükkel, más tartalommal, de a régi színes, figyelemfelkeltő formában.

bajszos püspök I. Állami Egyházügyi Hivatal (ÁEH)

bakelit hanglemez Az első, ténylegesen működő hangrögzítő és visszajátszó szerkezetet, a fonográfot, 1877 decemberében hozta létre Thomas Alva Edison. Egy hengerre feszített lágú ónfóliára rögzítette a hangot tű, membrán és egy hangfelfogó tölcser

Bambi

---

segítségével. A fonográf megjelenése után 10 évvel, 1887. szeptember 26-án kapott szabadalmat a gramofon nevű készülékre Emil Berliner német feltaláló. A gramofon egy korong felületén létrehozott spirálmeneten rögzíti a hangot. A korong formájú hanghordozók – a lemezek – könnyen tárolhatók, a fonográfhangerekhez képest kevesebb helyet foglalnak. 1904-ben vezették be a mindkét oldalán lejátszható hanglemezt. Hosszú kutatás után Berliner rátalált a sellakra, ami egy trópusi vidéken élő levéltetű elgyantásodott váladéka, melyet tisztítva hoznak forgalomba. Ez kellően puha volt a préseléshez, olcsó és jó minőségű hanglemezek voltak készíthetők belőle, ezért a sellak mindenütt felváltotta a cinklemezt és a keménygumit. A műanyagok forgalomba hozásáig nem is akadt ennek az anyagnak vetélytársa a hanglemezzgyártásban. A 33 $\frac{1}{3}$ fordulatszámú, hosszú játékidejű lemezeket végül a CBS dolgozta ki és értékesítette, először 1948-ban. A sztereo hanglemezeket 1958-ban kezdték forgalmazni. A mai DJ-k véleménye szerint az igazi hangulatot ezek az úgynevezett bakelit lemezek adják. A legtöbb gyűjtő egyetért azzal, hogy a zene bakeliten az igazi. A felvétel picit alapzaja, a lemezzjátékos tűjének sercegése sajátos hangzást eredményez, amely a „steril” CD-ről hiányzik. Ennek a szemléletnek köszönhető, hogy még ma is adnak ki bakeliteket. Igaz, Magyarországon évente alig egy-kétezer példány kel el belőlük, amelyet a gyűjtők mellett elsősorban a DJ-k vásárolnak (külföldön a slágerlisták első húsz helyezettje biztos, hogy megjelenik maxi bakeliten). Egy igazi lemezzlovas ugyanis csak bakelitről szolgáltatja a zenét, mert CD-ről nem vagy legalábbis nem ugyanúgy lehet keverni a dalokat.

Bambi Szintetikus narancs, málna, citrom ízesítővel készült magyar üdítőital, amit csatos üvegben árultak. A „Jaj úgy élvezem én a strandot [...] És még Bambi is kapható” szövegű dal állított maradandó emléket az egészségtelen és műízű, mégis sokak által kedvelt italnak, ami 1967 után átadta helyét a kóláknak. Feltámasztásával megpróbálkoztak 2001-ben, de sikertelenül.

banánszoknya Az erotikus vonalvezetésű, a csípőt kiemelő szoknya azért lett népszerű, mert karcsúsított. Az alján lévő fodrozott rész és a testvonalat hangsúlyozó szabás a hetvenes évek

igazi slágere lett. Lényegében az egykori afrikai női öltözékek modernizált formája volt, kiváltképpen pörgős tánc alkalmával növelte az érdeklődést.

Barátság-vonat A Magyar–Szovjet Baráti Társaság rendszeresen szervezett moszkvai utakat, amelyekre azokat az aktivistákat, a párt szimpatizánsait, a barátsági mozgalom híveit, az ifjúsági tagozat képviselőit vitték el, akik munkájukkal és magatartásukkal ezt megérdemelték. Számukra a szovjet fővárosban elsősorban politikai töltésű programokat, találkozókat szerveztek, üzemeket, városrészeket látogattak, felkeresték a Lenin-mauzóleumot. Az út alkalmat adott arra, hogy a kiutazók vásároljanak is, így igen sok porszívó, zsebrádió, szamovár került az országba. Az ilyen vonatokhoz hasonló, csak más összetételű utasokkal indultak békevonatok a Hazafias Népfront és ifjúsági vonatok a KISZ szervezésében.

bárca 1950-ig, amikor bezárták Magyarországon a nyilvánosházakat (l. ott), az ott működő hölgyek úgynevezett bárcát kaptak, ami működési engedély volt. Ez tartalmazta a hatósági engedélyezést, ami az egészségügyi ellenőrzéseken alapult. Nem tévesztendő össze a vasúti bárcával, ami nem más, mint az áru kísérő okmánya.

barisnya Orosz szó, a kisasszony, lány megfelelője. A szovjet hadseregben szolgáló katonanőket nevezték így a magyarok. Versike is született az arányos testalkatú, természetes nők jellemzésére: „Elöl tőgye, hátul völgye, lábán nincsen harisnya, ez a ruszki barisnya”.

Bástya l. ÉDOSZ, Bástya és Dózsa

batyuzás A batyuzás a magyar nyelvterület északi részén az emberi erővel történő teherhordás uralkodó módja. Ismeretlen a Dunántúl és Erdély túlnyomó részén, az északi peremektől eltekintve az Alföldön is csak szórványosan mutatható ki. A batyuzás a nők hagyományos teherhordó módja. A fogalom azonban az 1945–46-os esztendőben változott: batyuzásnak nevezték

a cserekereskedelmet, ami a falu és a város között zajlott. A Vál község történetét feldolgozó falutörténet így emlékezik meg erről: „Megkezdődött a batyuzás Budapestre. A fővárosban ebben az időben mindent el lehetett adni.”

BBC 1939. szeptember 5-én szólalt meg először magyarul a BBC az éterben. A Sztálin- és Rákosi-korszak éveiben a BBC magyar osztálya már igen jeles újságírógárdával büszkélkedhetett. Az osztályt Rentoul Ferenc vezette, a munkatársak között volt Mikes György, aztán Tábori György, Katona Pál, Urbán György, Kanócz István majd az Olaszországból érkezett Cs. Szabó László. A háború idején az egyetlen olyan rádió volt, amely tárgyilagosan és torzítás nélkül közölte a fronteseményeket is. Az 1956-os forradalom (I. ötvenhatos forradalom) idején a BBC nem igyekezett hiú ábrándokat ébreszteni egy esetleges nyugati fegyveres segítségről. A forradalom leverése után igen sok, irodalomhoz, újságíráshoz értő emberrel gazdagodott a BBC magyar adása. Munkatárs lett többek között Határ Győző. A 66 évig tartó munka 2005-ben ért véget a BBC Világszolgálatának átszervezése következtében. A BBC magyar adása 2005. december 31-én sugározta utolsó műsorát Londonból.

BCG-oltás A *Bacillus Calmette–Guérin* elnevezés rövidítése; a két francia kutató által kitenyésztett kórokozó fertőzőképes, de annyira le van gyengítve, hogy csak védettséget hoz létre a vele való fertőződés, betegséget nem. A BCG-oltást a kisbaba, születése után, még a kórházban megkapja. Ez tuberkulózistól véd. A háborút követő időben a tbc népbetegséggé vált, az oltás jelentősége felmérhetetlen volt.

Beatles A beat szó, ami ütést jelent, adta meg a rockzene karakterét. A beat szó a dzsesszenében eredetileg az ütőhangszerek folyamatos és egyenletes hangsúlyozású megszólaltatását jelenti. Új jelentését akkor kapta, amikor megalakult a Beatlesnek nevezett együttes, Liverpoolban, Angliában. Az együttes forradalmat jelentett, korszakot neveztek el róluk. A tagok, John Lennon, Paul McCartney, George Harrison és Ringo Star', stílusukkal, dalaikkal meghódították a világot, több mint egymilliárd lemezt adtak el. Az angol királynő lovagga ütötte őket. Zenéjük klasszikussá vált.